

וי אלול תשנ"ג

לכבוד הרב מרן הגאון הגרש"ז אוירבאך שליט"א וד' יאריך ימיו ובמנוחה ובבריאות עמו"ש,

הנה מחמת הדחק השורה עכשיו בעירנו נתרבו החובות של הת"ת והבתי יעקב ומחמת זה באו המנהלים להגדיל שכר הלימוד הרבה (נגד המנהג שהיו נוהגין עד עכשיו) ודוחקים ולוחצים על הרבה עניים וכמה בני אדם סוברים שאין גובין הממון באופן יאות. גם הרבה בנ"א טוענים שהמנהלים עושים הכל כפי דעתם בהנהלת החדר ומחוייבים לעשות כפי דעת הקהל.

והנה קוצצים שכר לימוד לפי מספר התלמידים שיש לכל אב, ומן הגבירים גובין כל דמי שכר לימוד ומן הבינונים והעניים פוחתים. ומ"מ כיון שיש משפחות עניות עם הרבה בנים יתכן שיחייבו עני לשלם כעשרת אלפים דולר בשביל שש בנים. וצעת העניים גדלה (וגם בשביל הבנות צריכים לשלם מעט פחות) שהמנהלים אומרים שקבלו פסק דין מארץ ישראל שמי שאינו משלם כפי מה שפוסקים עליו א"צ לקבל בנו בחדר.

והנה לא שאלו דעת רבנים פה וזו גופא שלא כדין שבכל העניים צריכים לשאול דעת ת"ח שבעיר ואה"כ אם יפלא דבר למשפט וקמת ועלית לשמוע אל הגדולים, והת"ח שבעיר צריכים לשאול דעת הגדולים.

וזו ענין ראשון שאין למנהל לשאול שום דעת תורה מחוץ לעיר טרם יקבעו הרבנים איך לשאול ומה לשאול והם ישאלו כפי התורה והמשפט. וזה ענין גדול הנוגע בין בהנהלת החדר בענין רוחניות ובין באופן גביית ממון מן הקהל. ואם רבנים שבמקום אין רוצים להביע דעתם בשביל איזה טעם שיהיה אזי יתנו רשות להמנהל לשאול מחוץ לעיר.

כידוע מתקנת ר"י בן גמלא להעמיד מלמדי תינוקות בכל עיר וזו מחובת העיר וכופין כל בני העיר לשלם בעד המלמדים.

ע"כ החדרים פה בטאראנטא הנמצאים עכשיו במצב דחוק, מחוייבים כל בני העיר להחזיקם. ואפילו אלו בעלי בתים שאין להם בנים לשלוח לחדר, מ"מ מחוייבים להחזיק החדרים. וכשלוחצים על העניים שיש להם הרבה בנים ודוחקים להוציא מהם הרבה כסף יותר מידי יכולתם בשביל שכר לימוד, והעשירים שאין להם בנים יוצאים ידי חובתם בנתינה פעוטה בתורת צדקה, הרי זו כעין גזילה מן העניים, וברור שאלו היה כח בידינו להעמיד דת על תלה, והיו העניים תובעים בבי"ד לכוף העשירים לשלם חלקם אף שאין להם בנים, היו בבי"ד מחייבים אותם לשלם חלקם.

וגם המנהלים התשב"ר אם אינם מדקדקים בהוצאות התשב"ר וע"י כך שהם מבזבזים קופת התשב"ר שלא כראוי נתחייבו ההורים לשלם יותר כדי לסלק חובות המוסד, הרי זה בכלל ח"ו פרנס המטיל אימה על הציבור שלא לש"ש ודוחקים וסוחטים העניים לשלם יותר מכדי חלקם.

ולכאורה עפמ"ש רמ"א חו"מ סי' קס"ג סי"ג במקום שמחייבין לשכור מלמד ואין אביהן יכולין

לשכור והקהל צריכים ליתן שכר גובין לפי ממון. ומסיק הרמ"א דכל צרכי העיר אע"פ שמקצתן אין צריכים, צריכים ליתן חלקו. א"כ צריכים לגבות הכל כפי ממון לחוד. אולם אינו פשוט כ"כ והרמ"א כתב כן גם לענין חזן וע"ז נוהגין פלגא לפי ממון ופלגא לפי נפשות וכמו"ש הפתח"ש שם. והחלק לפי נפשות היינו לפי ראשי בית כמו"ש בפ"ת.

והנה כמה בעלי בתים אינם יודעים שהם מחויבים לתת לצרכי העיר בתורת חוב ולא בתורת צדקה, וע"י כן באים מנהלי תשב"ר ללחוץ על העניים ולדעתי זהו גזילת העני בבתיכם.

והנה חדר כיון שהוא חובת העיר כנ"ל אף שאין בידינו להעמיד הדין על תלה ובהכרח צריכים לגבות הרבה מן ההורים, אבל נראה דצריך לקבוע הסכום על כל ההורים ג"כ לפי ממון דהיינו אם גובין תשע מאות אלף דולר מן ההורים א"כ אולי נאמר שהם הצבור שנוכל לגבות ממנו ומחלקים הכל לפי ממון כפי מש"כ רמ"א וערוה"ש. אולם כיון שיש סברא לומר חצי לפי ממון וחצי לפי נפשות נר' בדעתי לפשר רבע לפי נפשות ותלתא רבעי לפי ממון.

גם נראה כשיש חילוק דעות בענין החדר יש לכל ההורים שמחייבים אותם לשלם רשות להביע דעתם ואזלינן בתר רובא (ואי אזלינן בתר רוב ממון או רוב נפשות הנה הרמ"א קס"ג ס"ג כתב דכל מה שגובין לפי ממון הולכין טחר רוב ממון אולם דעת סמ"ע שם דהוי כמחצה על מחצה. וכן פסק הערוה"ש סק"ז, ונר' דהוי כמע"מ כמשמעות הסמ"ע) ואין למנהל לעשות כנגד דעת רוב הקהל כאדם העושה בתוך שלו ובודאי כמו בכל דבר אין לעשות נגד דעת תורה שבמקום ההוא, והיינו נגד דעת רבנים ות"ח חשובים שבעיר.

ואף שעיקר הדברים נאמרו לענין החדר, אולם נראה דבזה"ז גם הבתי יעקב שנוסדו בשביל הילדות ג"כ הוי מצרכי העיר ומחויבים כל בני העיר להחזיק בהן, ולא גרע משאר צרכי העיר, וא"כ גם בב"ד נוכל להוציא ממון בשביל זה אלו היה בידינו להעמיד הדין על תלה.

כפי הנראה דעת הרבנים פה, שמי שהכל מודים עליו שא"א לו לשלם כ"כ שכר לימוד צריכים לקבל בניו אף שלא ישלמו.

יש טוענים שאף אלו שאמידים קצת מ"מ ירדו הרבה מנכסיהם והם בכלל עני בן טובים שצריכים לשכור אפי' סוס לרכוב ועבד לרוץ. אולם נראה שמי שדר בבית גדול וגם נוסע כל שנה לחופש במלון ועוד כמה הוצאות כהנה וטוען שהוא עני בן טובים מפני שהורגל בכך מ"מ נראה שאין העניים מחויבים בשביל זה וחי אחיך עמך כתיב והאביון אין מחויב לתת לעניים בן טובים בשביל הסוס לרכוב.

אף שהארכנו יותר מן הנמוס, מ"מ רצינו לשמוע דעת מע"כ לכה"פ על איזה נקודות.

והנני חותם בכל הברכות ובברכת כוח"ט,

שלמה אליהו מילר
ראש הכולל